

NARUŠENI MEĐUDRŽAVNI ODNOSI OTEŽAVAJU POTRAGU ZA NESTALIMA

 www.stina.hr/2025/10/17/naruseni-medudrzavni-odnosi-otezavaju-potragu-za-nestalima/

Intervju: Boris Milošević , predsjednik Srpskog narodnog vijeća

Procesi traženja nestalih osoba su osjetljivi i spori te uvelike ovise o dobrim međudržavnim i međunacionalnim odnosima koji na žalost često imaju loše periode koji onda još više usporavaju suradnju i proces traženja. Naše javni rad i komemorativne prakse sjećanja su najsnažniji zagovornik svih onih koji još uvijek traže svoje najmilije. Apeliramo na dijalog u svakoj situaciji kada se narušavaju hrvatsko – srpski odnosi, ukazujemo na važnost srpske manjine u Hrvatskoj, kao i naših kolega iz Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, jednom riječju doprinosimo na svim razinama, od institucionalnih do javnih, kako bi razmjena važnih informacija mogla neometano teći. U proteklm godinama intenzivno smo radili po pitanju nestalih u suradnji s Udruženjem porodica „Protiv zaborava“ te sa specijalnim izaslanikom predsjednika Republike Srbije za nestale osobe. Ta je suradnja u jednom trenutku izgledala ohrabrujuće, međutim zahlađivanjem odnosa između dviju zemlje zadnjih godine ta je komunikacija ozbiljno reducirana i praktički je zamrla pa ne možemo biti zadovoljni suradnjom po tom pitanju, niti s vlastima u Srbiji, kao ni s onima u Hrvatskoj. Tu vidimo preveliko politiziranje ovog pitanja i međusobno optuživanje što je potpuno neprihvatljivo.

U povodu godišnjice operacije „Oluja“ Srpsko narodno vijeće je objavilo Izjavu sjećanja u kojoj navodite da se s tugom sjećate „više desetaka hiljada poginulih i ranjenih, jednako naših sugrađana hrvatske nacionalnosti kao i naših sunarodnjaka

Srba“. Navodite i da se „sjećate i suosjećate s patnjama više stotina hiljada Hrvata i Srba koji su pred ratnim opasnostima, prijetnjama ili silom, morali napustiti svoje domove i zavičaje, svoju zemlju“ te da se „posebno sjećate patnji sunarodnjaka koje su proživljavali u godinama povratka, kao i patnje onih koji se nikada nisu vratili i koji su trajno ostali i bez doma i bez zavičaja u kojima su oni i njihovi preci generacijama i stoljećima živjeli“.

U pažljivo izbalansiranoj Izjavi ističete kako se vaša tuga i suosjećanja povećavaju, umjesto da nakon trideset godina budu manji. „Povećavaju se zbog toga što je u Hrvatskoj sve manje sjećanja na stradanja naših sugrađana srpske nacionalnosti, a u Srbiji sve manje sjećanja na stradanje pripadnika hrvatskoga naroda. Povećavaju se i zbog toga što nas državne politike sjećanja sve više udaljavaju od izgradnje i učvršćivanja politike mira i pomirenja među Srbima i Hrvatima, između Srbije i Hrvatske“, navodite u Izjavi. Pritom kažete da ćete „nastaviti podsjećati i Vladu i pravosudne institucije na zakonsku, međunarodno preuzetu i javno deklariranu obavezu da će se počinjeni zločini prema srpskim civilima sankcionirati jer, su proteklih trideset godina, podignute samo tri optužnice“, misleći na kontekst „Oluje“.

Na kraju pozivate sve da se „sjećaju svih ratnih žrtava, svih ranjenih i svih prognanih, a bez kojih su ostali njihovi najbliži, onih koji su ostali živi, ali bez dijela svojih sposobnosti i onih koji su privremeno ili trajno iskorijenjeni iz svojih zavičaja“.

U Izjavi, nabrajajući žrtve ne spominjete posebno nestale. Postoji li za to neki posebni razlog?

O tome koliko nam je važna problematika nestalih u ratu govori i činjenica da je devetnaest godina nakon početka i petnaest godina nakon kraja rata, u Zagrebu 23. studenoga 2010. godine, na inicijativu Srpskog narodnog vijeća (SNV), osnovano udruženje porodica ubijenih, poginulih, nestalih i nasilno odvedenih Srba, kojemu je službeni naziv Udruženje porodica protiv zaborava.

U prostorijama SNV-a se te davne godine okupilo 15-ak žrtava iz cijele Hrvatske, ali i iz Srbije: riječ o ljudima koji su godinama obilazili raznorazne hrvatske, srbijanske i evropske adrese, istražujući u kojim su okolnostima nastradali članovi njihovih obitelji, gdje su im tijela i zašto nitko, osim njih, ne traga za njima. Tada su u svom priopćenju iz udruge „Protiv zaborava“ istaknuli da će, između ostalih, “raditi na pomaganju porodicama ubijenih, poginulih, nestalih i nasilno odvedenih Srba u ostvarivanju njihovih prava u smislu izjednačavanja njihova statusa s ostalim građanima RH, koji su zbog identičnih razloga stekli određeni status ili povlastice”. Drugim riječima, Udruženje svih ovih godina pokušava učiniti ono što je država godinama namjerno propuštala, a to je izjednačiti sve svoje građane u pravima i obvezama. Mi smo im u toj misiji velika podrška svih ovih godina.

Marica Šeatović iz Novske je od tada, pa sve do danas, predsjednica Udruženja porodica protiv zaborava. Ona je 1991. izgubila supruga u ratnom zločinu kojeg su počinili pripadnici hrvatske vojske, na grupu civila, a prvi tajnik je bio **Branko Jurišić** iz SNV-a, dok danas tu funkciju obnaša Lazo Đokić.

PROTIV ZABORAVA

Ne može se reći da je nepoznata činjenica kako među nestalima ima značajan broj građana Republike Hrvatske srpske nacionalnosti i to civila. Zašto se to ne vidi u medijima? Zašto nema medijskih propitivanja o tome o kojem je broju riječ? Zašto netko, bar prilikom obilježavanja međunarodnog Dana nestalih osoba 30. kolovoza ne napiše nešto o složenosti problema nestalih u Domovinskom ratu? Zašto nema priča s članovima srpskih obitelji čiji su članovi nestali?

Udruženja porodica "Protiv zaborava" uz podršku SNV-a svake godine organizira obilježavanje Međunarodnog dana nestalih na koje se pozivaju i mediji koji prenesu poruke okupljenih. Tako je bilo i ove godine. Nažalost naš glas se ne čuje dovoljno jako koliko bi htjeli. Nije nam prihvatljivo da se u Hrvatskoj žrtve dijele, ali niti da se prešućuju. Značajan broj nestalih otpada na brojku koju predstavnici vlasti u Republici Hrvatskoj službeno deklariraju kao onu koja otpada na sve one koje se u ovom trenutku traži.

U Hrvatskoj se danas traži 1744 osobe, 1361 nestala osoba i 384 osobe za koje se zna da su mrtve, ali se ne znaju gdje se nalaze posmrtni ostaci. Ekshumirani posmrtni ostatci čak 852 osoba čekaju da se identificiraju kome zapravo pripadaju. (do 31.12.2024. je ekshumirano 5257, a identificirano 4405 osoba). Nemamo točne podatke koliko je iz zajedničkih grobnica nastalih humanom asanacijom 1995. godine, ekshumirano posmrtnih ostataka.

U Hrvatskoj je potraga za nestalima započela odmah početkom rata 1991. godine, kada su vlasti nastojale utvrditi sudbinu nestalih i koordinirati procese zamjene zarobljenih i zatočenih. Republika Hrvatska je vodila svoj popis nestalih utemeljen uglavnom na nestalima iz 1991. i 1992. godine.

Sada dolazimo do onoga što ste me pitali, prvi jedinstveni popis nestalih, neovisno o nacionalnosti i državljanstvu nestale osobe, Hrvatska je dobila objavom prvog izdanja "Knjige nestalih" u prosincu 2006. Knjiga je obuhvatila 2144 imena povezanih činjenicom da su nestali u Hrvatskoj između listopada 1990. godine i studenog 1995. godine. Poslije su objavljene još tri knjige.

Podaci sadržani u Knjigama objedinjeni su u suradnji Službe traženja Hrvatskog Crvenog križa i Uprave za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja, a usporedno su ih provjerili Međunarodni odbor Crvenog križa, Crveni krst Srbije i Komisija Vlade Republike Srbije za nestala lica pa su "Knjige nestalih" rezultat zajedničkih napora.

Popis nestalih se objedinio za vrijeme Vlade premijerke Jadranke Kosor, a zadnja godina u kojoj se apostrofiraju dvije brojke jednog popisa je 2013. kada je objavljeno da Ministarstvo branitelja, Uprava za zatočene i nestale, vodi evidenciju na način da traži

1.689 nestalih osoba, od kojih su 953 nestale 1991./1992. godine, što se uglavnom odnosi na hrvatske civile, dok su 736 nestale 1995. godine, što je brojka povezana s nestalim srpskim civilima.

Sandro Lendler

OBJEDINJENI POPISI

Zbog načina javnog prezentiranja nestalih u toku Domovinskog rata stječe se dojam da se cjelokupna brojka odnosi na građane hrvatske nacionalnosti. Zašto i oni koji predvode tijela koja se bave istraživanjem sudbine nestalih, u svojim izjavama ne daju bar naznaku da se broj nestalih odnosi na ukupnost nestalih građana Hrvatske bez obzira na nacionalnost?

Svjesni smo da u javnosti prevladava dojam da se cjelokupna brojka odnosi na građane hrvatske nacionalnosti. Mi ističemo u svojim javnim nastupima na primjerenim mjestima da su u toj broji i nestali građani srpske nacionalnosti. Svi nestali trebaju imati dostojanstven tretman, neovisno o njihovoj nacionalnosti. Rješavanje sudbine nestalih je humanitarni problem koji nadilazi etničke i svake druge podjele, to je tako svugdje u svijetu.

Predstavnici Saveza udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja redovno u svojim istupima prozivaju službeni Beograd da prikriva podatke o nestalima. Da li su se za pomoć u posredovanju prema službenim institucijama u Srbiji obratili SNV-u ili udrugama nestalih Srba, primjerice Udruzi obitelji nestalih i poginulih „Suza“, odnosno Udruženju porodica „Protiv zaborava“? Surađuje li SNV s tim udrugama?

Srpsko narodno vijeće, u suradnji s Documentom – Centrom za suočavanje s prošlošću, kao i ostalim organizacijama civilnog društva organizira tijekom godine veliki broj komemoracija žrtvama ratnih zločina. Politike sjećanja putem kojih se odašilju poruke o patnjama svih stradalih, gdje nema podjele na “naše” i “njihove”, ključna je odrednica našeg djelovanja. Na taj način šaljemo jasno poruku svim državnim institucijama, u Hrvatskoj i Srbiji, koliko su nam važne inkluzivne politike sjećanja koje uključuju potragu za svim nestalima, procesuiranje svih odgovornih za zločine. Tijekom ovogodišnje komemoracije u Gruborima, ovoga augusta, vrlo jasno sam naglasio da uz to što se sjećamo ubijenih građana srpske nacionalnosti, ne zaboravljamo stradanje hrvatskog naroda. Predstavnici Saveza udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja nam se do sada nisu direktno obraćali za pomoć.

SJEĆANJE ZA SVE

Informacije da su visoki državni predstavnici primili predstavnike udruga koje traže nestale stare su više od pet godina. Od tada danih brojnih i velikih obećanja, primjerice predsjednice Kolinde Grabar Kitarović nije bilo ništa. Što mislite, zbog čega? Kakva je suradnja SNV-a s nadležnim institucijama, na rješavanju pitanja nestalih u Domovinskom ratu?

Procesi traženja nestalih osoba su osjetljivi i spori te uvelike ovise o dobrim međudržavnim i međunacionalnim odnosima koji na žalost često imaju loše periode koji onda još više usporavaju suradnju i proces traženja. Kao što sam spomenuo u prethodnom odgovoru, naše javni rad i komemorativne prakse sjećanja su najsnažniji zagovornik svih onih koji još uvijek traže svoje najmilije. Apeliramo na dijalog u svakoj situaciji kada se narušavaju hrvatsko – srpski odnosi, ukazujemo na važnost srpske manjine u Hrvatskoj, kao i naših kolega iz Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, jednom riječju doprinosimo na svim razinama, od institucionalnih do javnih, kako bi razmjena važnih informacija mogla neometano teći.

U jednom istupu prilikom donošenja Zakona o nestalima u Domovinskom ratu kazali ste da je omjer gotovo pola – pola. Jedan od rijetkih preciznijih podataka objavljenih u medijima je onaj iz 2015. godine. Tada je Aleksandar Vučić, današnji predsjednik Srbije, bio u Zagrebu kao gost na inauguraciji tadašnje novoizabrane hrvatske predsjednice Kolinde Grabar Kitarović. On je tada izjavio da „Srbija ne bježi od pitanja nestalih“ dodavši kako je „na popisu nestalih više Srba nego Hrvata“. Na to je reagirao Ivan Grujić, tadašnji predsjednik Komisije za zatočene i nestale Vlade RH, kazavši „da je riječ o 930 osoba hrvatske, a 670 osoba srpske nacionalnosti. Na taj popis“, objasnio je, „može se dodati i 200 osoba sa srbijanskim državljanstvom koje su nestale na našem teritoriju“. Dakle, zbrojeno, riječ je o omjeru 930 nestalih Hrvata i 870 nestalih Srba. U Ministarstvu su odmah napomenuli da „ulažu napore u potrazi za nestalim hrvatskim državljanima – bez obzira na njihovu nacionalnu i vjersku pripadnost“. Grujić je tada rekao i da je „popis nestalih osoba objavljen u Knjizi nestalih osoba na području Republike Hrvatske, koju su verificirala nadležna tijela za traženje nestalih osoba Republike Srbije“. Nekoliko mjeseci kasnije, u lipnju 2015. godine, Grujić i Veljko Odalović,

predsjednik Komisije za nestala lica u Srbiji, istaknuli su da je riječ o 1.606 nestalih koji su živjeli na području Hrvatske. „Večernji list“ je prenio da su „Hrvatska i Srbija usuglasile popis od ukupno 1.606 nestalih osoba za tijekom rata na području Hrvatske 1995. godine“ te da se za 424 osobe traže se posmrtni ostaci. „Neki od njih bili su državljani Hrvatske, a neki su prijavljeni kao nestali tek kada su se njihove obitelji doselile kao izbjeglice u Srbiju, zbog čega je bilo teško usuglasiti popise nestalih“, kazao je Odalović istaknuvši da je u zločinima na području bivše Jugoslavije, bez obzira radi li se o Hrvatskoj, Kosovu ili BiH, ukupno nestalo više od 11.000 osoba. Zna li se danas točan broj nestalih građana Republike Hrvatske srpske nacionalnosti?

Ukupno se na području bivše Jugoslavije traži više od 11000 osoba nestalih uslijed oružanih sukoba. Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP), izradila je online platformu Regionalna baza podataka aktivnih slučajeva nestalih osoba iz sukoba na području bivše Jugoslavije.

Regionalna baza podataka omogućuje obiteljima nestalih osoba jednostavan pristup postojećim evidencijama, te priliku za dostavljanje novih informacija koje mogu pomoći u rješavanju aktivnih slučajeva. Baza je interaktivna, jednostavna za korištenje, te se može pretraživati po imenu, prezimenu, očevom imenu ili mjestu nestanka osobe, a dostupna je svima.

Sama Hrvatska službeno traži 1744 osobe, a u ovom trenutku nemamo točan broj građana srpske nacionalnosti.

ZAMRLA SURADNJA

Da li SNV ima prekogranične kontakte vezano za problem nestalih i kako ocjenjujete međudržavnu suradnju?

Riječ je i o inače teškom i složenom procesu. Vrijeme neumitno odnosi svjedoke i smanjuje mogućnost identifikacije. Ima razmišljanja da se taj proces i opstruira. Može li se on ubrzati kvalitetnijim sustavima otkrivanja grobišta, ali i ažurnijim utvrđivanjem identiteta?

Je li Srpsko narodno vijeće, kao krovna organizacija Srba u Hrvatskoj dovoljno učinila na rješavanju ovog problema?

Na koje ste probleme i prepreke nailazili i što mislite da treba poduzeti da bi se proces ubrzao, jer rješavanje ovog teškog humanitarnog pa i civilizacijskog problema treba omogućiti lakše prevladavanje drugih problema koji pritišću hrvatsko društvo?

U proteklim godinama intenzivno smo radili po pitanju nestalih u suradnji s Udruženjem porodica „Protiv zaborava“ te s Veranom Matićem, specijalnim izaslanikom predsjednika Republike Srbije Aleksandra Vučića za nestale osobe. Ta je suradnja u jednom trenutku izgledala ohrabrujuće, međutim zahlađivanjem odnosa između dviju zemalja, Hrvatske i

Srbije, u zadnje dvije – tri godine ta je komunikacija ozbiljno reducirana i praktički je zamrla. Kada govorimo o problematici nestalih u ratu ne možemo biti zadovoljni suradnjom po tom pitanju, niti s vlastima u Srbiji, kao ni s onima u Hrvatskoj. Tu vidimo preveliko politiziranje ovog pitanja i međusobno optuživanje što je nama potpuno neprihvatljivo.

Autor: Pero Jurišin tekst objavljen 17.10.2025. godine

Tekst je dio serijala projekta „ Problem nestalih osoba u Domovinskom ratu – k istini, a protiv političkih manipulacija „ koji se realizira uz financijsku podršku Agencije za elektroničke medije u okviru Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama – poticanje kvalitetnog novinarstva za 2025. godinu.

